

Strategii antifrauda/anticoruptie

***Aspecte generale privind impactul in activitatea
institutiilor de credit***

1

Mihaela Corina BOULEANU
Director Executiv - Directia Conformitate OTP Bank Romania

Cadrul legal

- ~Articolul 325 din Tratatul privind functionarea Uniunii Europene (TFUE)
- ~ Articolul 83 din Tratatul privind functionarea Uniunii Europene referitor la protectia intereselor financiare ale Uniunii
- ~Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea si sanctionarea faptelor de coruptie, cu modificarile si completarile ulterioare
- ~ Legea nr. 286/2009 privind Codul penal cu modificarile si completarile ulterioare
- ~ Strategia nationala anticoruptie 2016-2020 aprobata prin H.G. nr. 583/2016

Principii si valori

- ~ Toleranta ZERO a fraudei si coruptiei ~
- ~ Legalitate, corectitudine, onestitate, integritate ~
- ~ Predictibilitate si prevenire ~
- ~ Etica si competenta profesionala ~

Frauda acopera o gama larga de nereguli si acte ilegale laolalta, caracterizate prin infractiuni infaptuite in vederea atingerii unor interese financiare.

Tipologia de frauda ca si definire se realizeaza in functie de circumstantele specifice si de mediul in care organizatiile/institutiile isi desfasoara activitatea.

Asociatia Examinatorilor de Frauda Certificati din SUA (A.C.F.E.) utilizeaza o clasificare specifica in ceea ce priveste tipurile de frauda cu care se poate confrunta o entitate.

In functie de persoanele implicate:

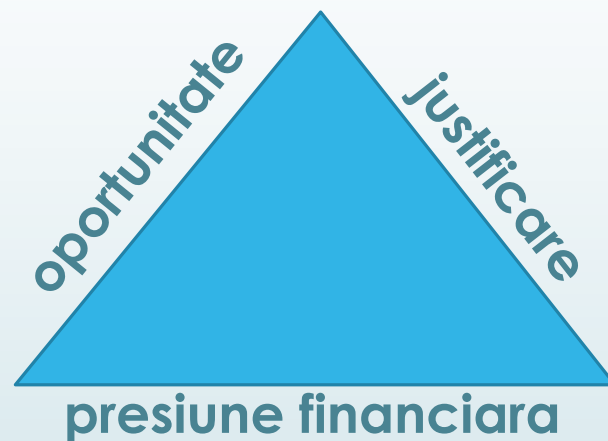

- **Frauda Interna – savarsita de catre un angajat**
- **Frauda Externa – savarsita de catre un client sau un tert**
- **Frauda Mixta - savarsita de catre un client sau tert impreuna cu un angajat**

Ca puncte de plecare in identificarea fraudelor si domeniilor vulnerabile au fost determinate trei (3) situatii asociate:

- ~ manipularea intentionată a declaratiilor financiare (de exemplu, raportarea incorecta a veniturilor)
- ~ orice tip de deturnare de bunuri tangibile sau intangibile (de exemplu, rambursari frauduloase de cheltuieli)
- ~ coruptie (de exemplu, mita, manipularea procedurilor de achizitie, nedeclararea conflictelor de interese, deturnare de fonduri).

Cele trei elemente care stau la baza comiterii fraudelor sunt:

«Triunghiul fraudei»

~ Motivele care stau la baza fraudelor ~

Conceptul de triunghi al fraudei a fost initiat de Donald R. Cressey – doctor in sociologie, criminologie si stiinte penale.

Oportunitatea

Se refera la circumstantele si situatiile care favorizeaza comiterea de fraude.

Un sistem deficitar de control intern poate genera o oportunitate.

Ca puncte slabe ale sistemului de control intern, putem identifica deficientele in urmatoarele procese:

- ~ control de nivel I al proceselor/fluxurilor de lucru, la nivelul bancii
- ~ segregare a responsabilitatilor functiilor/structurilor organizatorice
- ~ monitorizare si control prin functiile de control intern (nivel II si III)
- ~ aprobare si supraveghere de catre organele de conducere

Justificarea

Pot fi formulate justificari diverse in ceea ce priveste o explicatie considerata "rezonabila" de catre persoana in cauza.

Presiune financiara

Pot aparea presiuni provenite din problemele financiare personale sau din vicii personale sau poate fi considerata ca stimulent sau motivatie, aviditatea fiind o astfel de caracteristica.

PREVENTIA

Lupta impotriva fraudei trebuie sa fie proactiva. Mijloacele de combatere trebuie sa constea in mecanisme de prevenire solide astfel incat viitoarele “oportunitati” pentru fraudă sa poata fi minimalizate.

Destramarea “triunghiului fraudei” este esentiala in prevenirea fraudelor.

Se poate considera ca dintre cele trei motive care stau la baza comiterii fraudelor, oportunitatea ar putea fi minimalizata de sistemele solide de control intern si, prin urmare, poate fi gestionata mai usor.

Elaborarea si implementarea unei strategii antifrauda in cadrul organizatiei

“Tone from the TOP” ~~~ Primul pas in vederea implementarii unei culturi organizationale “sanatoase”

In contextul implementarii unui program de etica si conformitate, „Tone from the TOP” stabileste valorile unei organizatii si climatul etic.

Daca este implementat intr-un mod corespunzator, acesta este fundamentul pe care se construiește cultura unei organizatii.

Punctul de plecare in stabilirea *“Tone from the top”* incepe cu organul de conducere in functia sa de supraveghere si atributiile acestuia in aria strategiilor antifrauda/anticoruptie.

In ceea ce priveste atributiile de baza, putem identifica urmatoarele: constientizarea responsabilizarii organelor de conducere, aprobarea strategiilor, monitorizarea implementarii planului, stabilirea apetitului pentru risc si exercitarea unei supravegheri adecvate privind diminuarea riscurilor, toate cu scopul de a mentine si de a crea valoare pentru actionari.

Organul de conducere in functia sa executiva trebuie sa stabileasca un mesaj potrivit *„Tone from the TOP”* a carui insemnatate este esentiala pentru intarirea reputatiei organizatiei si a relatiei cu toti actorii implicati.

Organul de conducere in functia sa executiva reprezinta imaginea organizatiei si totodata o sursa pentru staff-ul institutiei, de viziune, indrumare si leadership. Leadershipul deriva din incredere, iar increderea se bazeaza pe o intelegere comuna intre oameni.

Considerand ca responsabilitatea principala pentru prevenirea fraudei revine organelor de conducere, descurajarea cu succes a fraudelor poate sa depinda de o combinatie intre eforturile conduceri si ale functiilor de control.

Obiectivul propus va fi reducerea elementului de oportunitate in triunghiul fraudei.

Un sistem de control intern solid este esential ca mecanism care actioneaza in reducerea elementului de oportunitate si implica in special supravegherea si revizuirea corespunzatoare, precum si separarea functiilor.

Organele de conducere ale organizatiei si personalul trebuie sa posede suficiente cunostinte privind identificarea indicilor de fraudă si sa cunoasca obligatia de a raporta neregulile si suspiciunile de fraudă in conformitate cu strategia antifraudă si reglementarile in vigoare.

Cultura “ZERO Toleranta la Frauda”

O astfel de cultura “mesaj Tone from the TOP” trebuie sa defineasca strategiile antifrauda, principiile si valorile pe care organizatia le promoveaza in sensul acestei culturi. Reponsabilitatea promovarii si respectarii acestei culturi orgnizationale apartine tuturor angajatilor, colaboratorilor si partenerilor organizatiei.

Pasi esentiali:

- ~ educarea salariatilor si a clientilor cu privire la riscul de frauda
- ~ promovarea culturii “ZERO Toleranta la Frauda”.

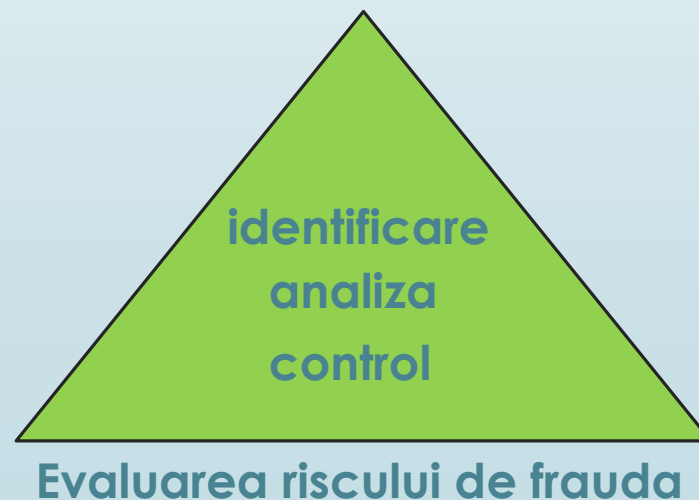
Cadrul de reglementare

In vederea implementarii unei strategii antifrauda eficiente, organizatia trebuie sa defineasca un cadru de reglementare adecvat (strategii, politici, proceduri) si fluxuri de lucru eficiente care vor fi revizuite si actualizate periodic.

Canale de raportare a incidentelor/suspiciunilor de frauda trebuie bine definite si promovate corespunzator. Promovarea acestora se poate face prin sesiuni de instruire de tip induction, recurente (semestriale/anuale), workshop-uri si materiale informative transmise in format electronic.

Pasi esentiali:

- ~ identificarea vulnerabilitatilor si evaluarea riscurilor (definirea proceselor de prevenire a fraudelor in cadrul fluxurilor operationale, de recrutare personal, procurement, implementarea de procese de due-diligence pentru client/terte parti contractante/parteneri, etc).
- ~ efectuarea de evaluari de risc de frauda la nivel organizational in vederea identificarii proceselor care necesita imbunatariri "*fraud risk assessment*".
- ~ implementarea unor sisteme de monitorizare care sa actioneze si sa genereze alerte in timp real, pe baza unor criterii si scenarii bine definite in prealabil (ex. incalcari ale principiului celor patru ochi, operatiuni efectuate in afara orelor de program, operatiuni efectuate fara identificarea clientului).

DETECTARE SI INVESTIGARE

Etape specifice:

- ~definirea unor procese de monitorizare a actiunilor/activitatilor din perspectiva riscului de frauda (controale remote, on-site, etc.)
- ~investigarea tuturor alertelor si suspiciunilor de frauda, atat cele generate de aplicatiile informatice, cat si cele sesizate prin canalele de raportare (alertele se pot confirma sau nu - false positive); suplimentar, daca investigarea alertelor conduce la suspiciuni de frauda, acestea vor face obiectul investigarii si clasificarii)
- ~transmiterea de masuri/recomandari in vederea imbunatatirii proceselor din perspectiva riscului de frauda respective a eliminarii acestor riscuri
- ~urmarirea implementarii recomandarilor.

RECUPERAREA PREJUDICIULUI

Ansamblul masurilor destinate recuperarii prejudiciului trebuie sa fie eficace si monitorizate riguros.

DESCURAJAREA

Actiunile de descurajare presupun:

- ~ sesizarea fraudelor catre autoritati, inclusiv a tentativelor
- ~ sanctionarea obiectiva a tuturor cazurilor de frauda.

CORUPTIA

In sens general, coruptia presupune abaterea de la moralitate, de la cinste, de la datorie, in stransa legatura cu principiile, conduita/comportamentul unui om, valorile si principiile fundamentale si morale.

Darea de mita faciliteaza multe alte tipuri de frauda, cum ar fi falsificarea de facturi, inregistrarea de cheltuieli fictive sau neindeplinirea unor termeni/specificatii contractuale.

In practica, cea mai comuna forma de coruptie este darea de mita sau alte avantaje; un receptor (coruptie pasiva) accepta o mita de la un donator (coruptie activa) in schimbul obtinerii de favoruri.

O definitie in sens larg a Comisiei Europene, utilizata pentru coruptie, este abuzul de pozitie publica in scopuri private.

Coruptia este de asemenea asociata cu activitati de spalare de bani, abuz in serviciu, conflicte de interese, crima organizata, activitati care pot fi in stransa legatura cu fenomenul de coruptie.

Legea penala romana sanctioneaza infractiuni clasice de coruptie si anume:

- ~ luarea de mita
- ~ darea de mita
- ~ traficul de influenta
- ~ cumpararea de influenta

De asemenea, legea penala prevede si alte infractiuni considerate a fi asimilate sau în legatura directa cu cele de coruptie potrivit *Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție* si mentionate la art. 10-13(2), de ex. santaj, abuz in serviciu, acordarea de subventii cu incalcarea legii, neurmarirea conform legii, a destinatiilor subventiilor, utilizarea in alte scopuri a creditelor garantate din fonduri publice, etc.

Luarea de mita

Fapta functionarului public care, direct ori indirect, pentru sine sau pentru altul, pretinde ori primeste bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori accepta promisiunea unor astfel de foloase, in legatura cu indeplinirea, neindeplinirea, urgentarea ori intarzierea indeplinirii unui act ce intra in indatoririle sale de serviciu sau in legatura cu indeplinirea unui act contrar acestor indatoriri.

Darea de mita

Promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase, in conditiile aratate mai sus.

Traficul de influenta

Pretinderea, primirea ori acceptarea promisiunii de bani sau alte foloase, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, savarsita de o persoana care are influenta sau lasa sa se creada ca are influenta asupra unui functionar public si care promite ca il va determina pe acesta sa indeplineasca, sa nu indeplineasca, sa urgenteze ori sa intarzie indeplinirea unui act ce intra în îndatoririle sale de serviciu sau sa indeplinească un act contrar acestor îndatoriri.

Cumpararea de influenta

Promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase, pentru sine sau pentru altul, direct ori indirect, unei persoane care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui functionar public, pentru a-l determina pe acesta sa indeplineasca, sa nu indeplineasca, sa urgenteze ori sa intarzie indeplinirea unui act ce intra in indatoririle sale de serviciu sau sa indeplineasca un act contrar acestor indatoriri.

Forme de coruptie:

- ~ cadouri
- ~ cheltuieli de protocol (calatorii de agrement, invitatii pentru persoane apropiate)
- ~ donatii, sponsorizari, actiuni de mecenat
- ~ sponsorizari/contributii pentru partide politice
- ~ plati de facilitare (promisiunea sau acordarea unui avantaj destinat sa incurajeze beneficiarul sa execute o lucrare cu diligena)
- ~ favoritism sub forma nepotismului
- ~ comision reciproc (kickbacks) - o persoana face un favor ilegal unei alte persoane, iar aceasta in scopul obtinerii de la acesta a unei conduite/actiuni ilegale (de ex. promovarea in anumite functii in scopul facilitarii de catre persoana promovata a accesului la anumite bunuri/servicii/ avantaje de alta natura etc.).

Cadouri

Se interzice personalului organizatiei si tuturor membrilor organelor de conducere sa accepte cadouri de la clienti sau furnizori/terte parti pentru a desfasura sau a influenta o activitate, o obligatie sau alte responsabilitati avute in calitate de angajati.

Interdictia opereaza nu numai in sfera cadourilor in bani, ci si de alta natura (sub forma de excursii, bilete la anumite evenimente, cheltuieli de cazare sau acordarea de reduceri semnificative etc.).

Exceptie de la cele de mai sus, pot constitui anumite materiale destinate activitatii de birou, continand sigla companiei (agende, pixuri, calendare – cadouri cu caracter publicitar si avand o valoare mica) sau cadouri de valoare mica, simbolice pentru anumite zile (de nume, cu ocazia sarbatorilor traditionale Craciun, Paste).

Organizatia trebuie sa detina un registru in care sa fie prevazute informatii privind evidenta cadourilor (inclusiv informatii privind numele, prenumele persoanei si motivul oferirii cadoului), informatii ce vor fi pastrate conform normativelor de arhivare.

Sponsorizari/Contributii caritabile

Organizatia trebuie sa se asigure ca sponsorizarile si contributiile caritabile nu reprezinta in sine un mijloc de influentare a tertelor parti, ce poate avea ca scop final obtinerea unor tratamente preferentiale sau beneficii in afaceri.

Contributii catre partide politice

Se interzice organizatiei sa ofere contributii sau orice alte facilitati partidelor politice sau persoanelor candidate la functii publice sau cu apartenenta la alte organizatii cu caracter politic.

Pesonalului si tuturor membrilor organelor de conducere le sunt interzise orice contributii directe sau indirecte catre partidele politice, organizatiile sau persoanele implicate in politica, ca modalitate de obtinere a unui avantaj in tranzactiile de afaceri.

Inregistrari contabile/Evidente

Organizatia va efectua inregistrari in evidentele sale in conformitate cu legislatia in vigoare, respectand termenele si standardele de contabilitate aplicabile operatiunilor, tranzactiilor efectuate inclusiv cu detinerea documentelor justificative, specifice fiecărei categorii de operatiuni/tranzactii.

O atentie speciala se va acorda preventiei acelor cheltuieli/tranzactii pentru care se intentioneaza omiterea inregistrarilor, aceste practici fiind absolut interzise.

Due diligence tertе parti contractante

Organizatia se va asigura ca partenerii contractuali/furnizori/terte parti respecta prevederile legale incidente in materie de anticoruptie si au o conduita de afaceri adecvata si integra, lipsita de incalcari ale legislatiei anticoruptie. In contractele incheiate de organizatie se vor regasi clauze specifice anticoruptie si/sau vor fi prezentate tertelor parti chestionare specifice continand astfel de clauze.

Toleranta zero pentru coruptie

Institutiile/organizatiile trebuie sa aiba in vedere implementarea unui sistem de management anticoruptie si de politici anticoruptie (program anticoruptie) avand ca principale obiective:

- ~ interzicerea mitei si a oricaror practici asociate, precum si prevenirea oricarei tentative de coruptie;
- ~ crearea unei culturi de integritate la nivelul organizatiei, menita a preveni orice acte de coruptie si sa lupte impotriva acestora;
- ~ dezvoltarea unor programe de transparenta decizionala;
- ~ implementarea de sisteme de alerta/raportare in ceea ce priveste orice suspiciune sau ingrijorare, referitoare la un posibil caz de coruptie

- ~implementarea unui sistem de selectie a angajatilor, partenerilor/tertilor contractanti, care sa respecte cerintele anticoruptie;
- ~manifestul organizatiei de a nu intra in relatii cu terti/parteneri/colaboratori, atunci cand exista suspiciuni ca au fost savarsite acte de coruptie;
- ~instruirea adecvata a personalului, in sensul insusirii unei culturi anticoruptie;
- ~stabilirea unor mecanisme independente de gestionare si tratament a plangerilor/sesizarilor (whistleblowing reports);
- ~ stabilirea unui cadru sanctionator obiectiv si unitar.

Manifestand toleranta ZERO pentru acte si fapte de coruptie si promovand practici si standarde etice inalte, principii si valori solide, bazate pe criterii de moralitate, obiectivitate si professionalism, organizatiile vor asigura protejarea integritatii si a reputatiei.

